

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC/BBLBAC

Høst 2022

Forfattere: Andrine Landa & Maren Grødem Larsen

Kandidatnummere: 5110, 5113

Tittel: Naturen som en inkluderende arena

Fag:
Naturfag

Hoved begreper i oppgaven:
Inkludering, lek, affordance, voksenrollen

Stavanger

04.01.2023

Sammendrag

Dette er en bacheloroppgave innenfor temaet inkludering og natur i barnehagen.

Problemstillingen er som følgende: *Hvordan bruker pedagogiske ledere naturen som en arena for inkludering i barnehagehverdagen?*

For å svare på problemstillingen har vi brukt kvalitativt forskningsintervju som metode. De empiriske funnene er analysert og diskutert i lys av relevant teori.

Målet med denne oppgaven var å forske på om naturen kan være med på å bidra til økt inkludering i barnehagen og den pedagogiske leders rolle i arbeidet med dette.

Abstract

This is a bachelor's thesis within the theme of inclusion and nature in the kindergarden. The question we put forward is as follows: How do educational leaders use nature as an arena for inclusion in day-to-day kindergarden?

To answer the problem, we have used qualitative research interviews as our method. The empirical findings are analyzed and discussed in the light of relevant theory.

The aim of this assignment was to research whether nature can contribute to increased inclusion in the kindergarden and the role of the educational leader in the process of working with this.

Forord

Vår bacheloroppgave er skrevet i forbindelse med barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Stavanger. Dette forskningsprosjektet tar for seg følgende problemstilling:
Hvordan bruker pedagogiske ledere naturen som en arena for inkludering i barnehagehverdagen?

Arbeidet med denne oppgaven har vært en lærerik og spennende prosess. Vi har brukt en kvalitativ forskningsmetode hvor vi har intervjuet fire pedagogiske ledere. Funnene fra intervjuene har inspirert og engasjert oss i denne forskningsprosessen. Kunnskapen vi har tilegnet oss i denne prosessen vil forme oss i vårt fremtidige yrke som barnehagelærere.

Vi vil rette en stor takk til vår veileder Barbara Maria Sageidet for hennes gode innspill og kunnskap om temaet. Vi har vært så heldige at hun også forsker på dette temaet parallelt med oss, og hun har delt tips med oss underveis i vår skriveprosess. Vi vil også takke våre fire informanter som har tatt seg tid til å dele sin kunnskap og erfaring med oss i intervjuene.

4. Januar 2023

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Bakgrunn for valg av tema	5
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	5
1.3 Noen viktige avgrensninger	5
1.4 Oppgavens oppbygning	6
2.0 Teori	6
2.1 Inkludering	6
2.2 Lek	7
2.3 Naturen som en inkluderende arena	8
2.4 Naturens affordance	9
2.5 Voksenrollen	10
3.0 Metode	11
3.1 Valg av metode	11
3.2 Informanter.....	12
3.3 Problemstilling og forskningsspørsmål	13
3.4 Forskningsetikk.....	13
3.5 Feilkilder og metodiske utfordringer.....	14
4.0 Analyse og diskusjon	15
4.1 Inkludering i barnehagen	15
4.1.1 Sammenfattet fremstilling av intervjuene knyttet til inkludering.....	15
4.1.2 Analyse og Diskusjon	17
4.2 Pedagogiske lederes syn på naturen som en inkluderende arena vs. barnehagens uteområde	18
4.2.1 Sammenfattet fremstilling av intervjuene knyttet til naturen som en inkluderende arena	18
4.2.2 Analyse og Diskusjon	19
4.3 Affordance mulighetene i naturen.....	20
4.3.1 Sammenfattet fremstilling av intervjuene knyttet til affordance	20
4.3.2 Analyse og diskusjon	20
4.4 Voksenrollen i naturen.....	21
4.4.1 Sammenfattet fremstilling av intervjuene knyttet til voksenrollen.	21
4.4.2 Analyse og diskusjon	22
4.5 Sammenfattende diskusjon.....	23
5.0 Konklusjon	24
5.1 Forskningsspørsmål.....	24
5.2 Problemstilling	25
6.0 Oppsummering	26
7.0 Litteraturliste:	27
Vedlegg 1: Intervjuguide	30
Vedlegg 2: Samtykkeskjema	32

1.0 Innledning

I dette kapittelet vil vi begrunne bakgrunnen for valg av tema. Videre vil vi presentere problemstillingen og forskningsspørsmålene. Til slutt vil vi presisere oppgavens avgrensninger og oppbygging.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Gjennom våre to år på barnehagelærerstudiet har begrepet inkludering vært et sentralt tema. Inkludering er også aktuelt i rammeplanen og blir nevnt i de ulike fagområdene.

“Inkludering i barnehagen handler også om tilrettelegging for sosial deltakelse.(...) Barnehagens viktigste sosialiseringsarena er leken” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 40).

Naturen er en nøytral arena uten regler eller forutbestemte rammer for lek. For barn som har problemer med å komme i lek med andre barn inne i rom med forutbestemte rammer, vil gjerne naturen være et fristed hvor det er lettere for dem å bli inkludert i leken. Videre skal vi se på hva voksenrollen har å si for et inkluderende lekemiljø i naturen, samt hvilke affordances som er med på å påvirke dette. Vi ser på dette som et aktuelt og interessant tema og har derfor å forsket på dette i vår bacheloroppgave.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen vi har valgt er følgende *“Hvordan bruker pedagogiske ledere i barnehagen naturen som en arena for inkludering?”*. For å få svar på denne har vi tre forskningsspørsmål som vil være sentrale i intervjuguiden og arbeidet vårt med oppgaven.

Våre forskningsspørsmål:

1. Hvordan jobber pedagogiske ledere med inkludering i barnehagen?
2. Hva har voksenrollen å si for et inkluderende lekemiljø for barna i barnehagen?
3. Er naturen en bedre arena for inkludering enn uteområdet i barnehagen?

1.3 Noen viktige avgrensninger

For å avgrense oppgaven har vi valgt å holde fokus på inkludering, vi har valgt å ikke gå inn på begrepet ekskludering. Dette fordi at vår problemstilling ikke omhandler dette, og at vi

ikke har hatt fokus på det i intervjuguiden. Vi har også valgt å definere begrepet natur som skog og mark utenfor barnehagens inngjerdede område.

1.4 Oppgavens oppbygning

Vår bacheloroppgave er delt inn i seks kapitler. Innledning, teori, metode, analyse og diskusjon, konklusjon og oppsummering. Først vil vi gå gjennom relevant teori for vår oppgave. Deretter vil vi skrive om hvilke metode vi har valgt å bruke og prosessen rundt valg av informanter. Videre kommer analyse- og diskusjonskapittelet hvor vi analyserer intervjuene og diskuterer dem i lys av teori, ved slutten av dette kapittelet vil vi legge frem en sammenfattende diskusjon. Etter dette fremstilles en konklusjon som besvarer problemstillingen vår. Til slutt vil vi oppsummere vår arbeidsprosess med bacheloren.

2.0 Teori

I dette kapittelet vil vi presentere teori som er relevant for vår bacheloroppgave. Vi har delt kapittelet opp i følgende kategorier; inkludering, lek, naturen som en inkluderende arena, affordance og voksenrollen.

Da vi søkte etter relevant teori innenfor vårt tema fant vi lite forskningsmateriale som passet til vår problemstilling og som var skrevet de siste 10 årene. Vi har likevel klart å finne noe, og dette vil vi presentere i dette kapittelet.

2.1 Inkludering

Inkludering er et begrep som ikke har noen entydig definisjon. Sjøvik (2014) ser på inkludering som at barnehagen skal være bidragsyter hvor alle barn blir sett som unike. All pedagogisk virksomhet for barn i Norge skal være grunnfestet i erkjennelsen for at alle barn er unike og har samme verdi. I barnehagen skal alle barna være inkludert som likeverdige på sine egne premisser. Ulike evner og ulik atferd skal aldri komme i veien for barns likeverd. Personalet i barnehagen må derfor ut i fra dette verdigrunnlaget ha en ydmyk holdning til mangfoldet blant barna. Personalet i barnehagen er rollemodeller og har et ansvar for at barnehagens verdigrunnlag blir brukt i praksis (Sjøvik, 2014, s. 42-43).

Moe & Valseth (2014) mener at en inkluderende barnehage har fokus på møte mellom hvert enkelt barn og samfunnet med respekt for mangfold, variasjoner og ulikheter. Forskjellene

skal verdsettes. Et inkluderende felleskap baseres på gjensidighet, og grunntanken er at alle skal tilpasse seg hverandre. I løpet av barnehagehverdagen er det mye barnehagelæreren kan gjøre for å skape trygghet og aksept rundt det at barn er forskjellig (Moe & Valseth, 2014, s. 356). Larsen & Slåtten (2019) hevder at inkludering i barnehagen handler om deltakelse i det sosiale fellesskapet. Alle barn skal ha retten til å delta, høres og ses, og ha muligheten til å leke, lære og utvikle seg. Inkluderingen skal også motvirke ekskludering, diskriminering og rasisme (Larsen & Slåtten, 2019, s. 113). Barnehagelærerne har ansvaret for at alle barn får delta i fellesskapet og at det ikke skilles mellom ferdigheter og evner (Larsen & Slåtten, 2019, s. 311).

Ifølge Ivar Morken (2016) handler inkludering om en ideologisk målsetting om at alle skal få være med. Begrepet handler om at man skal “bryte ned skillet mellom mennesker, om samliv og mellommenneskelige relasjoner preget av gjensidig forståelse og likeverdig deltakelse” (Morken et al., 2016, s. 165). De verdiene og målsettingene som begrepet inkludering representerer, er formulert på bakgrunn av reaksjoner mot noe som har vært. Utgangspunktet er da noe som ikke fungerer inkluderende. For å forstå begrepet, er det viktig å se tilbake. Når vi ser tilbake og prøver å forstå årsaken til inkluderingsbegrepet, kommer begrepet integrering frem (Morken et al., 2016, s. 165). Pedagogikkens oppgave er å bidra til å lede barn og unge inn i samfunnet slik at de blir en integrert del av fellesskapet. Morken (2016) nevner også begrepene assimilering og segregering. Disse brukes ofte i sammenhenger der man skal forklare integrering. Assimilering kan forklares som å gjøre lik, mens segregering kan forklares med å skille ut eller å skille fra hverandre. Morken (2016) skriver videre at integrering brukes som begrep som ved å sette enkelte deler sammen til en helhet. (Morken et al., 2016, s. 166).

I vår oppgave har vi valgt å avgrense begrepet inkludering til å handle om inkludering av alle barn i en barnegruppe, slik at de skal føle en tilhørighet og at de er likeverdige. Vi vil ikke fokusere spesifikt på én sårbar gruppe.

2.2 Lek

Lek er et kompleks fenomen. Ole Fredrik Lillemyr (2011) hevder at leken har en betydning for barnets fysiske og psykologiske utvikling, der barna får utfolde seg gjennom fleksibilitet, fysiske bevegelser, fantasi og følelser. Lek er med på å styrke barnets selvoppfatning og identitet, de får også bli kjent med omgivelsene og gjøre seg erfaringer rundt dette. En av teoriene Lillemyr (2011) nevner er Csikszentmihalyis teori om at det som er typisk for leken er at den er i flytsonen, som er en modell for indrestyrt motivasjon. Den går ut på at dersom

leken eller aktiviteten ikke er for vanskelig eller for lett vil barna oppleve en flyt som er «som å leve i sin optimale kapasitet» (Lillemyr, 2011, s. 219). Barna får gjennom lek kjenne på mestring, da de som oftest leker i det som kalles «flyt-sonen». Her er det opplevelsen eller aktiviteten i seg selv som betyr noe og gir mening (Lillemyr, 2011, s. 32.).

Lillemyr (2011) forteller om Joseph Levys flerdimensjonale teori om lek. Levy mener at disse tre dimensjonene som teorien er delt inn i, også er tre kriterier for lek. Den første dimensjonen er at leken er indre motivert, og Lillemyr (2011) skriver at «leken er indremotivert og er nært forbundet med barns selvutvikling, da indre motivasjon er forankret i selvet.» Den andre dimensjonen er når leken setter virkeligheten til side. Barnet setter seg selv til side, og går inn i en rolle, samtidig som barnet kan finne den virkelige seg. Den tredje dimensjonen er *den indre basen for kontroll*, at barna selv har kontroll over det som skjer. «(...) tar initiativ, setter grenser og er selv aktivt med i valget av egen rolle eller funksjon i leken.» (Lillemyr, 2011, s. 43).

2.3 Naturen som en inkluderende arena

Gunnar Karlsen (2015) diskuterer i boka “Natur og danning: profesjonsutøvelse, barnehage og skole” hvor grensa går mellom natur og ikke-natur. Med tanke på dagens forurensning og globale oppvarming er det vanskelig å si at noe sted på jorden er helt uberørt av mennesker. Karlsen skriver at til og med de fjellene som det ikke har vært mennesker på, blir berørte av vår påvirkning på jorden gjennom surt nedbør, økte temperaturer og forurensing. Han skriver videre at vi i det minste kan forestille oss en uberørt natur, og at de virker rimelig å si at naturen er noe som har eksistert før vi ble i stand til å påvirke den globalt. (Karlsen, 2015, s. 22)

Ifølge *Loven om miljøvern på Svalbard (1999)* kan naturen skilles mellom helhetlig og enkeltstående fenomener, og enkeltting. Det første vil være konkrete landskap eller steder og områder, mens det andre omfatter isolerte objekter og hendelser, som stein, planter og dyr eller jordskjelv og nordlys. Begrepet natur kan forstås som en helhet som inkluderer uberørte steder, dette er det vi vanligvis tenker på som villmark eller uberørt natur. Dette defineres i norsk offentlig forvaltning som “områder som ligger mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep som veier, jernbane, regulerte vassdrag osv.” (NOU 1999:21, s.89). Dette er altså “naturområder som er lite påvirket av menneskelig aktivitet, som er fri for tyngre tekniske naturinngrep, der det biologiske mangfoldet er stort sett intakt” (NOU 1999:21, s.89).

Som nevnt i kapittel 1 har vi i vår bacheloroppgave valgt å definere begrepet natur som skog og mark utenfor barnehagens inngjerdede område.

Eva Änggaard (2011) hevder at naturmaterialer og naturområder må tolkes og kan forandres til å bli det fantasien begrenser oss til. Videre skriver hun at dette betyr at materialene og områdene er ikke kjønns forutbestemte og de kan brukes til flere formål. Naturen er en sterk pådriver for barn når det kommer til grovmotorisk lek. Skogen innbyr til forskjellige typer lek som rollelek og fysisk lek som ikke utelukker noen kjønn, det blir en nøytral arena. Denne type lek i skogen gjør det lettere for gutter og jenter å leke sammen. (Änggaard, 2011, s. 28).

I *temaheftet om natur og miljø* skriver Olav Lysklett (2006) at flere forskere hevder at naturen er den beste lekeplassen for barn. I naturen får barna utfordringer som de ikke møter ellers i barnehagen, de får også stimulert alle sine sanser i et miljø som hele tiden er i endring. Fantasien og kreativiteten stimuleres av de ulike mulighetene og affordances naturen har å gi. Lysklett (2006) skriver videre at ulike studier viser at det er et lavere konfliktnivå mellom barn som leker i naturen, samt at det er et lavere støynivå. Han bruker et eksempel at hvis et barn finner en kvist som brukes som et gevær, finnes det alltid "et gevær" til (Lysklett, 2006, s. 8).

2.4 Naturens affordance

Teorien om affordance ble presentert av James Gibson som en økologisk tilnærming til å tolke omgivelser og ta dem i funksjonell bruk. Begrepet "affordance" kommer fra det engelske verbet "to afford" som kan oversettes til "å tilby". Affordance handler dermed om hva omgivelsene har å tilby. Affordance kan ses lys av dynamisk systemteori der affordances er det som kobler persepsjon og handling. Tilbudet som omgivelsene tilbyr blir forholdet mellom aktøren og miljøet, som er nødvendig for å utføre funksjonelle handlinger (Fjørtoft, 2018, s. 190-191., Gibson, 1979). Gibson hevder at perseptuelle erfaringer inneholder bestemte perseptuelle forventninger, det er dette han kaller for affordances. Dette mener han er fordi den perseptuelle situasjonen overskrider det som strengt tatt utgjør det visuelle innholdet (Karlsen, 2015, s. 32). I naturen har man tilgang på løse naturgjenstander i større grad enn på uteområdet i barnehagen. Disse gjenstandene kan brukes på forskjellige kreative måter som å bygge konstruksjoner, fantasidyr eller kunstverk. Dette kan være med å bidra til å inspirere barna til aktivitet gjennom å samle inn materialene, under bygging og i selve leken med det de har laget (Hagen, 2018, s. 371).

Begrepet affordance blir ofte brukt i forbindelse med naturområder som lekearenaer. Eva Änggaard (2011) påpeker hvilke affordances som finnes i skogen. Hun skriver at forskere som har studert barn i lek i naturområder ser at utforskning av naturen styrker barns evne til å være kreative og bruke sin fantasi. Hun skriver videre at barn som leker i naturlige rom antas å engasjere barnas sanser og følelser, noe som gjør det motiverende og som gir sterke minner. Änggaard skriver at ulike elementer i landskapet som barn finner stimulerende er trær, busker, løse objekter og mangfold av topografi (Änggaard, 2011, s. 8).

2.5 Voksenrollen

Som barnehagelærer er det viktig å være oppmerksom på at det i alle barnegrupper finnes barn som opplever at de ikke er en del av fellesskapet (Williams, 2019). Man skal være oppmerksom på hvert enkelt barns posisjon i gruppen. Når barnehagelæreren tar aktivt del i det som skjer i barnas hverdag både ute og inne kan de barna som ikke har fanget opp de kollektive godene få hjelp og støtte av barnehagelæreren til å bli en del av barnegruppen (Williams, 2019, s. 29).

Williams (2019) utdyper at den voksnes rolle er svært viktig, da den henger sammen med barnets deltakelse og innflytelse og er avgjørende for å kunne organisere et imøtekommende og inkluderende miljø for barna. Personalet i barnehagen skal være med å bidra til at barnas verden blir utvidet, gjøre dem oppmerksom på egne rettigheter og skape forutsetninger for at de tar del i beslutninger som berører dem. Barns læring i fellesskapet handler om de voksnes innstilling. Utgangspunktet som skapes i barnehagen, er derfor avgjørende for hva som skjer mellom barna. Det er viktig at det hele tiden tilrettelegges for situasjoner i barnehagen hvor barna får øve seg på å kommunisere, utveksle tanker og ideer og vise omsorg og deltakelse overfor andre. For noen barn kan det være vanskelig å bli en del av fellesskapet i barnegruppen. Enkelte barn har vanskelig for å tolke andre barn og forstå hvordan ulike sosiale koder fungerer. Det er derfor viktig at personalet i barnehagen er oppmerksomme på hvordan hvert enkelt barn fungerer i gruppen, samt hvordan de barna i gruppen fungerer seg imellom (Williams, 2019, s. 22-23).

Ifølge Storli (2018) er det forskjell på å være ute og inne i barnehagen. Når man er ute har de voksne flere barn og forholde seg til. Jo flere barn, desto mer blir den voksne oppmerksomhet rettet mot selve lekeområdet. Det blir da viktigere å ha kontroll og oversikt enn å ta del i hva barna holder på med (Storli, 2018, s. 359). Utetiden skal ikke betraktes som et avbrudd i det

pedagogiske arbeidet. I planleggingen av det daglige innholdet og hverdagsrutiner er det viktig å involvere og koble sammen det som foregår i uteområdet med det som foregår i barnehagens inne-området. For at dette skal fungere er det viktig å ha en plan for hvordan uteområdet kan tas i bruk i det pedagogiske arbeidet (Storli, 2018, s. 358). “Død mus pedagogikk” handler om at personalet må kunne gi slipp på de planlagte aktivitetene for det barna fascineres av her og nå (Langholm, 2017, s. 26). En viktig oppgave i barnehagen er å vekke barns nysgjerrighet, kreativitet og nyskapende evner. At man lar barna få bruke miljøet og leke materialet på en utradisjonell måte er med på å styrke dette. Når det er personalet som tar initiativ til lek er det viktig at det tidsmessig er avgrenset slik at barna får plass til den frie leken (Storli, 2018, s. 360).

3.0 Metode

I dette kapittelet vil vi gå nærmere inn på hvilken metode vi har valgt å bruke i vår bacheloroppgave, og hvorfor vi har valgt denne metoden. Vi vil også gå nærmere inn på hvordan vi har valgt informanter, samt forskningsetiske refleksjoner og metodiske utfordringer. Metoden er redskapet vårt i møte med det vi vil undersøke. Vi har valgt den metoden som vi mener er den som er best egnet til å belyse vår problemstilling på en best mulig måte.

3.1 Valg av metode

Vi har valgt å benytte en empirisk kvalitativ forskningsmetode med datainnsamling gjennom intervjuer. Dette fordi gjennom denne måten å samle data material på, får vi svar fra feltet gjennom erfarne pedagogisk leder som vi ønsker å bruke som informanter i vår oppgave. Empiri er det som grunner fra erfaring, og empirisk forskning handler om innsamling av data fra virkeligheten man forsker på (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 21), i form av for eksempel intervju. Kvalitative forskningsintervjuer er ikke vitenskapelige, fordi de er personavhengig og skildrer bare vanlig sunn fornuft (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 179-180).

Formålet med kvalitative intervjuer er å forsøke å forstå verden sett fra informantens side. Målet med intervjuet er å skape mening og forståelse gjennom utveksling av synspunkter om et tema, som igjen fører til kunnskap (Dalland, 2020, s. 68). Vi har intervjuet fire pedagogiske ledere i tre forskjellige barnehager. Vi hadde på forhånd utarbeidet en intervjuguide med 11

relevante spørsmål for vår problemstillingen. Gjennom å bruke denne metoden fikk vi innsikt i den enkelte informantens tanker og beskrivelser av deres hverdag som pedagogiske ledere. Vår intervju metode er strukturert intervju som vil si at vi på forhånd har planlagt tema, spørsmålene og rekkefølgen på disse før intervjuet (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 79).

3.2 Informanter

I følge Dalland (2020) er valg av intervju personer avhengig hva man ønsker å vite noe om. Vårt valg av intervju personer var strategisk, da vi valgte personer vi mener har bestemte og relevante kunnskaper og erfaringer i forhold til vår problemstilling (Dalland, 2020, s. 79).

Vi bestemte oss for å intervju personer som jobber som pedagogiske ledere. Valget vårt falt på disse fordi det er de pedagogiske lederne som har ansvar for aktiviteter og strukturen i barnehagehverdagen, og for at alle barn skal bli inkludert. Vi tok kontakt via mail, og avtalte møter med de vi fikk positiv respons fra.

Vi intervjuet fire pedagogiske ledere som var ansatt i tre forskjellige barnehager. To av informantene jobber i samme barnehage, mens de andre informantene jobber i to forskjellige barnehager. Vi har valgt å kalle våre intervjuobjekter for informanter fordi de er personer med kunnskaper som gir oss informasjon til vår forskning. (Dalland, 2020, s. 67)

Informant A: Kvinne, 30-35 år. Jobbet som pedagogisk leder av og på i 5-10 år. Bachelor i barnehagelærer, master i spesialpedagogikk. 10-15 års erfaring i barnehage.

Informant B: Kvinne, 25-30 år. Jobbet som pedagogisk leder i 1-5 år. Bachelor i barnehagelærer. 10-15 års erfaring i barnehage.

Informant C: Kvinne, 35-40 år. Jobbet som pedagogisk leder i 5-10 år. Bachelor i barnehagelærer. 15-20 års erfaring i barnehage.

Informant D: Kvinne, 45-50 år. Jobbet som pedagogisk leder i 5-10 år. Bachelor i barnehagelærer. 20-25 års erfaring i barnehage.

Informant A arbeider på småbarnsavdeling med aldersgruppen 0-3 år. *Informant B, C og D* arbeider på avdeling med aldersgruppen 3-6 år.

Vi hadde i forkant av intervjuene bestemt oss for at vi ikke ønsket å sende intervjuguiden til informantene. Vi valgte likevel å sende ut et informasjonsskriv om tema og problemstilling til alle informantene på forhånd, da vi ønsket å få gode spontane svar på våre spørsmål, og ikke svar som var ferdig produserte. To av våre informanter jobber i samme barnehage, og dette var også en av grunnene til at vi valgte å ikke sende intervjuguiden på forhånd, for vi ønsket ikke at de skulle diskutere svarene sammen i forkant av intervjuet.

I oppgaven vår vil vi bruke pronomenet *hun* når vi omtaler informantene. Dette fordi vi bare har intervjuet kvinner og ingen vil derfor bli utlevert. Hadde vi intervjuet en eller flere menn, ville vi brukt pronomenet *hen*, for at det ikke skulle bli tydelig hvem av informantene som sa hva.

3.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen vår lyder slik: *Hvordan bruker pedagogiske ledere naturen som en arena for inkludering i barnehagehverdagen?*. Vi har valgt å ta i bruk forskningsspørsmål i vår oppgave for å skape et bindeledd gjennom hele oppgaven. Vi har valgt ut tre forskningsspørsmål som vi tenker at vil hjelpe oss å vinkle oppgaven dit vi ønsker.

Forskningsspørsmålene våre var med på å forme intervjuguiden slik at vi får svar som passer best mulig til problemstillingen.

3.4 Forskningsetikk

Forskningsetikk er et område av etikken som handler om vurdering av forskning opp mot samfunnets normer og verdier. Et viktig aspekt innenfor forskningsetikken er å ivareta personvernet og sørge for at det ikke blir påført unødvendig belastning for intervjupersonene (Dalland, 2020, s. 168). I forhold til etikk ved intervjuer handler dette om å informere de som skal intervjues om hva vi skal spørre om. Det skal gis informasjon på en slik måte at alle involverte forstår bakgrunnen for intervjuene og hvordan vi har tenkt å bruke materialet.

Før vi intervjuet sendte vi ut et samtykkeskjema og et informasjonsskriv om problemstillingen. Samtykkeskjemaet som vi sendte ut er laget av Filiorum. Det inneholder blant annet informasjon om formålet, intervjupersonen rettigheter, anonymisering av opplysninger og vår taushetsplikt. Vi fikk underskrift på disse før intervjuene startet og de vil bli slettet/makulert 04.01.23, da bacheloroppgaven er ferdig.

Som intervjuer og referent skal vi ivareta deltakerne, og miljøet eller organisasjonen. Vi har taushetsplikt, og både organisasjon og informanter anonymisere i notatene våre, og videre bruk av disse notatene. (Dalland, 2021, s.126). I henhold til dette har vi valgt å kalle våre intervjupersonene for informant A-D. All informasjon vi tilegner oss gjennom intervjuene er taushetsbelagt og gjennom samtykkeskjemaet informerte vi informantene våre om trygg oppbevaringen av datamaterialet vi samlet inn, og at dette vil også bli slettet 04.01.23 (Dalland, 2020, s. 172-173).

3.5 Feilkilder og metodiske utfordringer

Når det kommer til valget av kvalitative intervjuer som metode, kan en mulig feilkilde være om informantene har forstått spørsmålene riktig og om intervjueren har forstått svaret riktig. Hvis informanten ikke forstår spørsmålet, den som er referent ikke noterer svaret nøyaktig og innholdet endres ved reinskriking kan dette føre til redusert pålitelighet (Dalland, 2020, s. 63). Ved godt forarbeid og planlegging kan de vanligste feilene reduseres. I vårt tilfelle var intervjuguiden planlagt på forhånd med spørsmål som er relevant for problemstillingen, samt vi hadde blitt enige på forhånd hvem som skulle være intervjuer og hvem som skulle være referent. En metodisk utfordring vi møtte på i løpet av intervjuene var knyttet til vårt valg av et strukturert intervju. Utfordringen med dette var å ikke vike fra intervjuguiden, men la informanten svare fritt på de spørsmålene vi hadde forberedt på forhånd (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 79).

I intervjuene var en av oss referent mens den andre intervjuet. Vi tok ikke lydopptak, men noterte fortløpende mens intervjuet pågikk. Dette førte til at intervjuene får en slags fortolkning allerede her.

En annen utfordring som oppstod i løpet av prosessen med denne bacheloren var at Universitetsbiblioteket på Ullandhaug stengte på grunn av funn av asbest. Dette medførte at vi ikke fikk hente ut de bøkene og artiklene som vi hadde reservert, og vi fikk heller ikke reservert nye som vi fant ut at vi trengte i prosessen. På grunn av dette har vi derfor måttet være kreative og lete etter alternative kilder på oria.no og idunn.no, i tillegg til pensum, da vi ikke fikk tak i originalkildene.

4.0 Analyse og diskusjon

I dette kapittelet vil vi analysere forskningsintervjuene, og analysen vil hjelpe oss å belyse problemstillingen vår: “*Hvordan bruker pedagogiske ledere naturen som en arena for inkludering i barnehagehverdagen?*” Å analysere intervjuene vil hjelpe oss å finne ut *hva* informantene har å fortelle (Dalland, 2020, s. 94). Videre i kapittelet vil vi diskutere funnene vår fra intervjuene opp mot teori. I løpet av intervjuene oppdaget vi at informantene hadde mange like meninger og oppfattelser av naturen som en inkluderende arena.

Vi har valgt å strukturere dette kapittelet på en måte der vi deler kapittelet inn i temaene vi fokusere på, og deretter deler videre opp i avsnitt hvor vi skriver en sammenfatning av kjerne resultatene som vi analyserer frem fra intervjuene, og deretter analyserer videre og diskuterer disse.

4.1 Inkludering i barnehagen

4.1.1 Sammenfattet fremstilling av intervjuene knyttet til inkludering

Informantene ble spurt om hva de legger i begrepet inkludering, og hvordan de tilrettelegger for et inkluderende miljø på avdelingen. Videre spurte vi om hvilke barn de ser på som spesielt sårbare for å ikke bli inkludert.

Informantene A, B og C sa alle at det de assosierte med begrepet inkludering er at alle barn skal få mulighet til å delta på aktiviteter ut i fra egne premisser og forutsetninger.

Informant D sa at hun assosierte begrepet inkludering med at alle barna skal få komme seg inn i gruppen, og at barna er flinke på å inkludere hverandre inn i leken.

På spørsmålet om hvordan informantene jobber med tilrettelegging svarte *informant A* at de gjør dette på forskjellig vis, alt etter aktivitet. Hun sier at det handler både om tilpasning av aktiviteter til barnas nivå, som gjør at de ofte deler inn i grupper for å ta hensyn til de ulike forutsetningene i barnegruppen. *Informant A* jobber på en avdeling med barn fra 1-3, så det er stor forskjell i ferdigheter mellom barna på avdelingen i forhold til alder. Dette sier hun at de gjør for at alle barna skal føle at de mestrer ut i fra sitt ferdighetsnivå. Vi spurte videre om hvilke tiltak som blir tatt i bruk, og hvorfor de tar i bruk akkurat disse tiltakene, her svarte hun at de gjør dette for at alle skal få føle at de får ta del i fellesskapet, og får føle at de har noe å bidra med. Videre presiserer hun at de eldste kan mer enn de yngste, og at de tar mer plass og

styring nettopp fordi de mestrer mer, og her kan de yngre havne litt i skyggen. Derfor sier hun at det er viktig å legge til rette for deltakelse for alle på deres nivå slik at alle skal føle seg likeverdige. Når det kommer til tilrettelegging for aktiviteter svarer informanten at de tenker ut i fra barnegruppen hvilke leker og aktiviteter man tilrettelegger for. Hun nevner også at noen barn blir fortere trygge enn andre, både i barnegruppen og i barnehagen, og dermed får de ulikt utbytte av aktivitetene. Videre spurte vi *informant A* om hvilke barnegrupper hun ser på som mest sårbare når det kommer til å bli inkludert i fellesskapet, her svarte hun at de rolige og sjenerte barna, samt de med språkvansker.

Informant B sa at de tilrettelegger for inkludering ved at de som regel lager et standard opplegg for alle, men at de har et annet alternativ i bakhodet slik at de kan snu på det og alle kan få være med. På spørsmålet om hvilke tiltak de tar i bruk nevnte hun at de kartlegger barn-barn relasjoner og barn-voksen relasjoner, slik at de er sikre på at alle blir sett. Informanten fortalte at de legger til rette for samarbeidsoppgaver for de eldste barna for å styrke fellesskapsfølelsen. Med de yngre barna tilrettelegger de mer for prosjekter med et felles produkt for hele gruppen, og ikke bare enkelt vis. Dette gjør de for å unngå stigmatisering og at det skal bli tydelige forskjeller på hvem som behersker hvilke oppgaver. Da vi spurte om hvilke barn hun så på som spesielt sårbare nevnte hun i likhet med *informant A* de stille og rolige barna. Hun nevnte også de som er stikk motsatt og som “henger i tapeten”. Videre nevnte hun også barn med diagnoser. Hun påpeker at alle barn kan slite med inkludering, men dette er de tre gruppene hun ser på som mest utsatt.

Informant C trekker frem at de i denne barnehagen ser på inkludering som en holdning, som både personalet og barna forholder seg til. Da vi spurte henne om de bruker ulike aktiviteter med barna for å tilrettelegge for inkludering, sa hun at nei dette gjorde de ikke, da de alltid har fokus på dette og det er alles holdning. Hun sa at dette er et tema de tar opp jevnlig på veiledninger, medarbeidersamtaler og avdelingsmøter. Ut i fra informantens perspektiv ser hun på de barna med spesielle behov som de som er mest sårbare når det kommer til inkludering. Hun trekker frem et eksempel fra barnegruppen i år, der de har ett barn med tydelige spesielle behov. Ettersom at inkludering er en holdning de har fokus på i barnehagen, sa hun at de ser ingen ekskludering av barnet i hverdagen.

På spørsmålet om tilrettelegging og inkludering på avdeling, forteller *informant D* at dette ikke er noe de har måttet jobbe spesielt aktivt med dette barnehageåret, da de bare har ett helt nytt barn, mens resten av barna har gått på samme avdeling i 2-3 år allerede. Hun nevner

voksenrollen og grupper som to viktige faktorer for inkludering av dette nye barnet. Tiltakene informant D beskriver på sin avdeling er at de deler inn i mindre grupper og at de jobber spesielt med å sette i gode grupper for å bygge gode relasjoner mellom barna. For det nye barnet legger de spesielt til rette for de interessene som barnet har. Når det kommer til sårbare grupper nevner hun som informant A og B de sjenerte og rolige barna. Informant D nevner også tospråklige og nye barn som kommer inn i etablerte barnegrupper.

4.1.2 Analyse og Diskusjon

Et fellestrekk i funnene våre er at alle informantene nevner dette med at alle barn skal føle seg likeverdige, og få oppgaver tilpasset sitt eget mestringsnivå. Informantene fortalte oss om hvilke forskjellige måter de velger å utføre aktiviteter på i forhold til dette, men selv om de alle har samme grunnsyn og mål, tilrettelegger de svært forskjellig.

Informant C forteller at de arbeider med inkludering som en holdning som både barn og voksne forholder seg til i hverdagen, og som personalet jobber flittig med til enhver tid. Hun sier at de jobber med å tilrettelegge alle aktiviteter slik at alle skal mestre. Ivar Morken (2016) understreker også dette, han sier at inkludering handler om å bryte ned skillet mellom mennesker (Morken et al. 2016, s. 165). Moe & Valseth (2014) hevder, at i en inkluderende barnehage må man kunne tilrettelegge miljøet for alle barn, og et inkluderende barnehagemiljø handler om at alle skal føle seg som en del av fellesskapet (Moe & Valseth, 2014, s. 354). Moe & Valseth (2014) påpeker også at det er viktig for å få et personale med høy allsidig kompetanse. De skriver at den viktigste rammefaktoren som blir skapt i personalgruppa, er en felles forståelse og holdninger som blir skapt og stadig videreutviklet i de enkelte barnehagene. Dette skaper da et felles pedagogisk grunnsyn (Moe & Valseth, 2014, s. 358). Informant C påpeker dette ved utsagnet “at det ikke er noe man tenker når skal alle være med, det er noe man gjør. Vi passer på at alle er med på egne premisser”. Her begrunner hun det slik at de på forhånd av alle aktiviteter, tenker på at alle skal mestre dem, og at ingen skal føle seg ekskludert ved at de skiller hvordan aktivitetene utføres.

Alle barn har det samme menneskeverdet, og menneskeverdet skal ikke bli gjort til gjenstand for ulik behandling, men dette skal ikke oppfattes som at barn i ett og alt skal behandles likt (Sjøvik, 2014, s. 43). Sjøvik (2014) skriver at det er en realitet at barn har ulike forutsetninger for både læring og mestring. Dette er noe *Informant B* påpekte at de jobbet med i barnehagen. Hun sier at “vi arbeider ofte med prosjekter som har et felles produkt, og ikke bare enkeltvis, da kan det bli stigmatiserende for de som ikke har behersket det, og man ser forskjeller fort”.

Dette handler da om at alle barna skal ha positive opplevelser og det skal tilrettelegges for aktiviteter som barna opplever som morsomme, og som de kan lykkes i. Sjøvik (2014) skriver videre om barnepsykologen Hilchen Sommerschild som har hevdet at mestring som et styrende begrep kan være uheldig dersom dette skaper “tapere” og “vinnere” (Sjøvik, 2014, s. 44-45). En mulighet for gjenkjennelse er viktig for alle barn, og venner på samme nivå er gunstig for selvtillit og identitetsbygging (Moe & Valseth, 2014, s.355).

4.2 Pedagogiske lederes syn på naturen som en inkluderende arena vs. barnehagens uteområde

4.2.1 Sammenfattet fremstilling av intervjuene knyttet til naturen som en inkluderende arena

Under intervjuene kom det fram at alle informantene tar i bruk naturen flere ganger i uken. Felles for alle var at det var skogen de nevnte, da dette var den typen naturområde som var nærmest barnehagen.

På spørsmål om hvordan informantene opplever at naturen inviterer til lek forteller *informant A* at hun syntes at naturen i utgangspunktet er en inkluderende arena fordi den har så masse å by på. Den er så variert at alle barn, uavhengig av erfaring, funksjonsnivå og motorisk utvikling, kan tilpasse leken etter sitt nivå. Hun legger også vekt på at naturen er en gylden arena for å skape en felles spennende opplevelse og grunnlag som alle får være med å utforske og oppleve. I forhold til uteområdet i barnehagen svarte hun at for barna på hennes avdeling (0-3 år) har barnehagen et godt nok uteområde til å utfordre barnas motorikk. Hun presiserer videre at de største trenger mer utfordringer og da er de så heldige at de har skogen rett utenfor porten.

Informant B forteller mye av det samme som informant A når det kommer til hennes oppfattelse av hvordan naturen inviterer til lek. Hun legger også vekt på at barna får være seg selv og at det blir en annen type lek i skogen enn på lekeplassen. Hun nevner også at de opplever et mye lavere konfliktnivå ute i naturen enn det de gjør innenfor gjerdet i barnehagen. Informanten tilføyer at det blir mindre synlig i skogen hvem som mestrer hva, og hvem som ikke mestrer i forhold til uteområdet i barnehagen. Hun påpeker at inne på avdelingen har personellet flere muligheter til å påvirke det som er rundt.

Informant C opplever også som informant B at lek i naturen skaper færre konflikter. Hun mener at det oppstår flere konflikter i barnehagen enn utenfor, da barnehagen har flere faste

rammer, og ting er enten rett eller galt. Hun nevner at leken i skogen er preget av ro, i motsetning til inne på avdelingen da det kan være vanskeligere å holde fokus og konsentrasjon på grunn av støy. Hun sier at noe av det fine med å leke i skogen er at barna får leke med naturmaterialer, og de får brukt mer av fantasien.

Da *informant D* fikk spørsmålet om hvordan hun opplever at naturen inviterer til lek, forteller hun at hun opplever at i naturen får alle bli med, og at gjennom leken i naturen utvikler barn sin sosiale kompetanse fordi her må de takle ulike utfordringer. Informanten jobber på en avdeling med bare førskolebarn, men hun presiserer at hun har erfaring med at alder ikke har så mye å si ved lek i skogen, da de som har de samme interessene deltar i de samme aktivitetene uavhengig av alder.

4.2.2 Analyse og Diskusjon

En fellesnevner for informantene er at alle tar i bruk naturen flere ganger i uken. I de nordiske barnehagene er det en tradisjon å bruke uteområdet og naturen i nærmiljøet som en ressurs i barnehagearbeidet (Sageidet, 2017, s. 47). *Informant B* mener at det blir en annen type lek i naturen enn det gjør på lekeplassen i barnehagen. Rune Storli (2018) forteller om en canadisk studie der forskere fant ut at 13% av uteleken i barnehagen foregår på lekeapparater. Storli (2018) påpeker at om det samme gjelder i Norge er tilgangen til løsmaterialet viktig for å gi innspill til uteleken, da mesteparten av leken foregår på naturområdet med naturmaterialer inne på barnehagens område. Når barn leker i naturen tolker de løsmaterialet og formidler sine tolkninger til hverandre. Dette henger sammen med at løsmaterialet ikke har en fastsatt betydning. I motsetning til lekeredskaper som de bruker i barnehagen der det allerede er en tydelig referanse på hvordan det skal brukes (Änggaard, 2008, s. 231). Vi kan derfor tenke oss til at det informant B forteller oss bygger på det som Storli (2018) påpeker (Storli, 2018, s. 352, 357).

Informant B forteller at i skogen blir skillene mellom barna i ulik alder visket litt bort, og kjønn har heller ikke så mye å si lenger. *Informant D* kommer også med eksempler på dette, hun opplever at de som liker å klatre, klatrer sammen, og de som liker å bygge hytte, bygger sammen, uavhengig av kjønn, alder og sosiale forutsetninger. *Informant B, C* og *D* nevner at det er et lavere konfliktnivå i naturen. Ifølge Hugo Kükelhaus trener naturen opp barns sanser og følelser slik at blir skjerpet og får en direkte positiv innvirkning på barnas sosiale atferd og sosiale kompetanse. Barn som bygger relasjoner til naturen holder sansene og følelsene sine

skjerpet og vil da også “fungere” bedre i relasjon med andre mennesker (Sageidet, 2017, s. 48). *Informant B* påpeker at konfliktnivået er lavere ute “fordi når vi er ute i naturen er vi i mer her-og-nå situasjoner”, men i barnehagens uteområde er det flere avbrytelser og mer satte rammer. Det handler nok også om, slik som Änggaard (2008) påpeker, at materialene inne på barnehagens område ofte har en gitt affordance, og det finnes også bare ett visst antall av disse gjenstandene. Som nevnt i teorikapittelet der vi bruker eksemplet om at hvis et barn finner en kvist som brukes som et gevær, finnes det alltid “et gevær” til (Lysklett, 2006, s. 8), og den samme kvisten kan også være en tryllestav. Ved at det finnes så mange affordances i naturen gir dette alle barna tilgang på dem, og de kan bruke dem fritt til det som de ønsker selv. Hjørdis Bakke (2022) hevder at alt som oppleves i naturen er spesielt godt egnet for å sette igang prosesser rundt undring og refleksjon hos barna (Bakke, 2022, s. 22).

4.3 Affordance mulighetene i naturen

4.3.1 Sammenfattet fremstilling av intervjuene knyttet til affordance

Vi spurte informantene om hvor bevisste de var på affordance mulighetene i naturen, og om hvilke de bruker når de velger turmål til sin barnegruppe. Under ett av intervjuene kom det frem at en av informantene ikke var kjent med begrepet affordance, etter forklaring av begrepet hadde alle informantene samme synspunkt på affordances i naturen og muligheten de gir. Det ble blant annet nevnt at de har valgt ut spesifikke turmål der de ser flest muligheter for barns lek. Informantene forteller også videre om hvordan barna ser affordances i ting vi voksne ikke ser. Informant C tilføyer at det er viktig at det ikke blir lagt føringer på hvordan barna skal bruke de ulike elementene, og hun har da affordance mulighetene i fokus. De nevner alle at det er kun fantasien som setter grenser.

Informant D kommer med et utsagn hun husker fra en foreleser i studietiden: “*Vi voksne ser med øynene, mens barna har egne indre øyne, så de ser ikke objektene som objekt, men de ser flere muligheter*”.

4.3.2 Analyse og diskusjon

Gjennom forsknings intervjuene kom det frem at informantene var bevisst på affordance mulighetene i naturen. Som også er nevnt i teorikapittelet handler affordance om hva omgivelsene har å tilby (Gibson, 1979).

“Vi voksne ser med øynene, mens barna har egne indre øyne, så de ser ikke objektene som objekt, men de ser flere muligheter”.

Utsagnet som informant D kommer med kan knyttes til det som Karlsen (2015) skriver om Gibsons affordance teori, at vi ikke bare ser fakta i omgivelsene rundt oss, men også muligheter for handling. Videre forteller informanten at dette er noe de tenker mye på når de velger turmål. Hun forteller at ved lek på lekeplassen får ikke barna brukt sin fantasi like mye som de ville i skogen, da alle lekeapparatene har en hensikt og en “riktig” måte å brukes på. Lysklett (2006) påpeker at det forventes av personalet i barnehagen at man bruker de aktivitetsmulighetene som nærmiljøet har å by på. Hvis miljøet etterhvert oppleves som for lite eller oppbrukt skal man tilrettelegge miljøet slik at de inspirerer til aktivitet (Lysklett, 2006, s. 37). Flertallet av informantene sier at de har valgt ut spesifikke turmål eller stamplasser. Det skal derfor vektlegges at personalet i barnehagen har et ansvar for at barna får de utfordringene som de trenger i naturen, samt at området som de har valgt tilbyr et mangfold av affordances for barna. Dette støttes også av Rammeplanen (2017) “Gjennom arbeid med området nærmiljøet og samfunn skal barnehagen bidra til at barna utforsker ulike landskap (...)” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 56).

4.4 Voksenrollen i naturen

4.4.1 Sammenfattet fremstilling av intervjuene knyttet til voksenrollen.

En rød tråd gjennom alle intervjuene med informantene var at de belyste voksenrollen som en sentral faktor når det gjelder inkludering i barnehagen, men det kom frem at de fokuserte på den på forskjellige måter.

Informant A som jobber på småbarnsavdeling påpeker at det er viktig at personalet inspirerer til lekelyst og undrer seg sammen med barna over det som skjer i naturen. Hun trekker frem at de i denne barnehagen har mye fokus på hvordan naturen er i endring i løpet av et år. Hun påpeker også at det er viktig at personalet tar seg tid til å la barna få styre, og at de tar utgangspunkt i det barna interesserer seg for her og nå.

Både *informant B* og *C* mener at det er viktig at personalet inkluderer seg og er delaktige i leken med barna. Begge nevner at det er viktig å være hvor barna er, og de sier også at personalet er flinkere til å delta i barnas aktiviteter når de er ute på tur, enn på barnehagens område. De peker på at dette kan være fordi det som oftest innenfor barnehagens gjerder

finnes mange distraksjoner og arbeidsoppgaver som tar fokuset bort fra barna. Begge informantene uttrykket også viktigheten av personalets plassering i lekesituasjoner, dette for å unngå konflikter og støtte opp under de barna som trenger det.

Informant D forteller at personalet på denne avdelingen ikke aktivt går inn for å være delaktige i barnas lek på tur, med mindre de observerer en situasjon der det trengs voksenstøtte, enten for å videreutvikle leken, eller hjelpe et barn å komme inn, men hun forteller videre at de ofte blir invitert med av barna. Informanten kommer også med et eksempel fra tidligere erfaringer der en ansatt kom med negativ utsagn til henne om regn og dårlig vær “Det er kaldt, når skal vi inn?”. Dette smittet over på barna og informanten uttrykker at det derfor er viktig å tenke over hvilke holdninger personalet har, og som de må være forsiktige med å uttrykke disse rundt barna.

4.4.2 Analyse og diskusjon

I Rammeplanen (2017) står “personal” nevnt 54 ganger. Dette indikerer at den voksnes rolle i barnehagen er svært sentral (Kunnskapsdepartementet, 2017).

I intervjuet med *informant A* påpeker hun viktigheten ved at personalet tar seg tid til barnas distraksjoner og interesser, dette kalles “død mus pedagogikk”. Informanten forteller oss at det noen ganger er fort gjort å tenke at målet med turen er å komme frem, men hun sier at selve turen bort er like viktig, og det er viktig å stoppe opp og la barna ta utgangspunkt i det de interesserer seg for.

Informant A forteller også om de voksnes viktig rolle i forhold til å inspirere til lekelyst. Hun forteller at gjøres både ved at de ansatte involverer seg selv i leken, eller tilrettelegger for lek. Barn tiltrekkes av voksne i aktivitet, og vil ofte være med å hjelpe (Lysklett, 2006, s. 38). Både informant C og D nevner at de bruker seg selv i leken for å være gode forbilder og gode rollemodeller. De forteller begge at de ofte tar del i rolleleken for å kunne skape plass til de barna som ikke klarer å ta plassen de ønsker i leken, og at de her videreutvikler leken. Alle informantene våre nevnte viktigheten av det å være en god rollemodell for barna. Barn tiltrekkes av voksne i aktivitet, og dersom man som voksen gjør noe som man interesserer seg for eller liker å holde på med, vil denne entusiasmen være smittende for de som er rundt (Lysklett, 2006, s. 38).

Informant B og C forteller at de er mer deltakende i barnas lek i skogen enn det de er innenfor barnehagens gjerder. Storli (2018) skriver at rollen til personalet i uteleken kan oppfattes som mer uavklart for mange, enn oppgavene inne (Storli, 2018, s. 358). Informant B og C forteller videre at når de er på tur tar de mer initiativ til regelleker, for at alle skal bli inkludert i fellesskapet. Informant B nevner også at i skogen har hun en større følelse av å være her og nå, mens på uteområdet må personalet være med på “alerten” og ha overblikk for passe på i forhold til konflikter. Konflikter som kan oppstå mellom barna er for eksempel hvis de ikke får den leken de ønsker, eller hvis de blir utestengt fra en lek de ønsker å ta del i (Lundestad, 2021, s. 155). Denne typen konflikt vil oppstå oftere innenfor barnehagens område, da det som nevnt tidligere bare finnes ett visst antall av lekene her, mens i naturen finnes det ubegrenset antall kvister, steiner osv.

4.5 Sammenfattende diskusjon

De fire temaene vi har valgt å dele dette kapittelet inn i viser bare hvor sammensatt inkludering egentlig er, og hvor ulikt det kan utarte seg å vise inkludering i naturen og på barnehagens uteområde. Selv om temaene får frem ulike aspekter av hvordan de pedagogiske lederne arbeider med inkludering av alle barn i naturen, viser de likevel at de arbeider med dette på forskjellige måter. Som nevnt tidligere hevder Moe & Valseth (2014) at et inkluderende barnehagemiljø handler om at alle skal få føle seg som en del av fellesskapet, og at man må kunne tilrettelegge miljøet for alle barn (Moe & Valseth, 2014, s. 354).

Tre av fire informanter nevner sjenerte barn som en av gruppene som er sårbare for å ikke bli inkludert i barnehagehverdagen. Her er personalets rolle sentral for hvordan disse barna skal bli inkludert i lekemiljøet. *Informant D* forteller oss at når hun har med seg avdelingen sin ut i skogen på tur, så observerer hun og personalet, slik at de får et overblikk, for å kunne se hvor deres støtte trengs. Om de da ser et barn som ikke kommer inn i leken, skaper de rom for seg selv i leken og trekker dette barnet med seg. Det er nødvendig at den voksne hjelper barnet inn på en slik måte, men det er også viktig at de trekker seg ut igjen. Dette er viktig for at den frie leken skal få fortsette. Når initiativet kommer fra personalet, er det viktig at involveringen er tidsmessig avgrenset slik at den frie leken ikke forstyrres av involveringen, og det bli rikelig tid og plass til fri lek (Storli, 2018, s. 360).

Noe som vi vurderer som veldig viktig og som vi er glad at kom så godt frem innenfor temaet inkludering er voksenrollen. Gjennom intervjuene kom det også frem at alle informantene så

på dette som helt nødvendig for å inkludere alle barn. Både informant C og D forteller begge at de ofte tar del i rolleleken for å kunne skape plass til de barna som ikke klarer å ta plassen de ønsker i leken, og at de her videreutvikler leken. Berit Bae (1996) skriver at det hevdes at barn ikke ønsker å ha voksne med i leken. Hun begrunner dette med at den enkelte voksnes manglende evne til å tilpasse seg og være en likeverdig lekepartner som barna ønsker (Bae, 1996, s. 140). Bae (1996) skriver også at for at en voksen skal få kunne delta i rollelek med barna, forutsetter det at en kan tre ut av den tradisjonelle voksenrollen, og tilpasse seg barnas lekende perspektiv (Bae, 1996), om den voksne ikke gjør dette, kan det resultere i at barna må utenfor de kriteriene som Joseph Levy nevner at må være tilstede for at leken skal være lek (Lillemyr, 2011, s. 43).

5.0 Konklusjon

I dette kapittelet skal vi konkludere funnene vi har kommet frem til og svare på problemstillingen vår. Vi vil konkludere ved å ta utgangspunkt i de tre forskningsspørsmålene som vi har presentert i metodekapittelet.

1. Hvordan jobber pedagogiske ledere med inkludering i barnehagen?
2. Hva har voksenrollen å si for et inkluderende lekemiljø for barna i barnehagen?
3. Er naturen en bedre arena for inkludering enn uteområdet i barnehagen?

5.1 Forskningsspørsmål

Gjennom forskningsintervjuene fortalte informantene om hvordan de jobber med inkludering i sine barnehager. Felles for alle var at de nevnte viktigheten av at alle barn skal føle seg likeverdige og føle på mestring i barnehagehverdagen. Det kom frem at informantene jobbet på forskjellig vis med dette målet. En av grunnene til at dette blir arbeidet med på forskjellige måter er alderen til barna på de forskjellige avdelingene. Informantene ser også på hvordan de inkluderer forskjellig. En av informantene forteller at hun lager en annerledes aktivitet mens en annen forteller at de tilrettelegger hovedaktiviteten slik at alle skal kunne mestre den.

I forhold til forskningsspørsmål nr. to, har vi gjennom intervjuene funnet ut at voksenrollen er svært sentral når det kommer til et inkluderende lekemiljø for barn. Da spesielt for å unngå

konflikter, samt for å inkludere de barna som sliter med å komme inn i leken. De har også en viktig rolle i forhold til dette med lekelyst, som informant A nevner. Personalet i barnehagene legger til rette for utforskning av affordances, og legger ikke begrensninger barnas mulighet til å utforske disse.

Når det kommer til forskningsspørsmål tre, som handler om det at naturen kan være en bedre arena for inkludering enn barnehagens uteområde, svarte informantene at ja, det var de enige i. En fellesnevner som kom frem i alle intervjuene, var at konfliktnivået mellom barna er lavere når de leker i naturen, enn på barnehagens uteområde. Flere av informantene våre nevnte “friere rammer” for lek i naturen, som en grunn til denne forskjellen, det blir færre ting å potensielt krangle om.

5.2 Problemstilling

Vi har i løpet av forskningsprosjektet tatt for oss hvordan pedagogiske ledere bruker naturen som en arena for inkludering i barnehagehverdagen, og konkluderer med at personalets rolle står sentralt, både med tanke på innstilling og deltakelse i aktiviteter og lek. At de ser hvert enkelt barn ut fra deres utgangspunkt og deres mestring.

Hvordan bruker pedagogiske ledere i barnehagen naturen som en arena for inkludering?

Alle informantene nevnte at de syntes frie aktiviteter, altså ikke voksenstyrte, er de beste når man skal jobbe med inkludering, men en interessant innfallsvinkel til videre forskning på inkludering, kan være å se hvor grensen går på hva som er frilek, og når leken blir for voksenstyrt. Nå dekker ikke oppgaven vår mer, men en interessant innfallsvinkel til videre forskning kan være dette.

De pedagogiske lederne fortalte oss at de er ute i naturen, som regel skogen, flere ganger i uken. De fortalte oss at de merker en positiv endring ved lek i naturen, og mindre konflikter, noe som absolutt hjelper på inkluderingen i barnegruppene. Videre fortalte de også at de voksne var tettere på leken sammen med barna i naturen. Dette er en arena der personalet også er litt friere, og kan lettere involvere seg i barnas lek, enn de får til inne på barnehagens område, der de ofte forstyrres av andre gjøremål.

6.0 Oppsummering

I vårt siste kapittel vil vi oppsummere hvordan skriveprosessen har vært. Målet med oppgaven var å svare på problemstillingen “*Hvordan bruker pedagogiske ledere i barnehagen naturen som en arena for inkludering?*”. For å hente inn datamateriale har vi brukt en kvalitativ forskningsmetode i form av intervju. Vi har intervjuet fire pedagogiske ledere i tre forskjellige barnehager. Alle informantene var i forskjellige aldre og hadde ulike antall års erfaring innenfor barnehagefeltet. Dette gjorde at vi fikk forskjellige innspill, men at de likevel hadde samme syn og holdning til inkludering.

I vårt arbeid med denne bacheloren har vi fått forske videre på et tema som vi opplever som er viktig og interessant, nemlig bruk av naturen i barnehagehverdagen. Vi var på forhånd bevisste på at naturen har positiv effekt på barn, og gjennom dette forskningsprosjektet, har det kommet enda tydeligere frem. Inkludering er også et begrep som vi gjennom studiet har lært å kjenne og forstått viktigheten av. Da vi skulle velge problemstilling var det derfor naturlig at valget falt på dette temaet. Vi har i denne forskningsprosessen fått en bedre forståelse på hvor viktig voksenrollen er i forhold til inkludering i naturen. Videre har vi også sett at i naturen er terskelen for at alle blir inkludert lavere. Barn som leker i naturen har ikke like mange regler på hva som er “rett eller galt”, og dermed er det lettere for alle passe inn.

Gjennom vår forskning på pedagogiske ledes bruk av naturen som en inkluderende arena i barnehagehverdagen kom det tydelig frem fra alle informantene at de mente at det var mindre krangling, og lavere terskel for konflikt. Vi hadde vanskelig for å finne vitenskapelige artikler om dette, noe vi savnet i arbeidet med får bachelor. Dette er absolutt noe vi skulle ønske vi kunne forske mer på, men ut i fra våre rammer for bacheloren dekker ikke vår oppgave mer på dette temaet, men det er virkelig et aktuelt tema for videre forskning.

7.0 Litteraturliste:

Bae, B. (1996). *Det interessante i det alminnelige- en artikkelsamling*. Pedagogisk Forum.

Bakke, H. K. (2022). *Natur, miljø og teknologi i barnehagen*. Universitetsforlaget

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.

Fjørtoft, I. (2018). Barn og bevegelse: Læring gjennom landskap. I Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen* (3. utg., s. 184 - 199). Gyldendal.

Gibson, J. (1979). *The ecological approach to visual perception*. Boston, Massachusetts: Houghton Mifflin

Hagen, T.L. (2018). Bevegelseslek i natur og barnehagens nærmiljø. I Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen* (3. utg., s. 364-3-71). Gyldendal.

Karlsen, G. (Red.). (2015). Natur og danning. I Karlsen (Red.), *Natur og danning: profesjonsutøvelse, barnehage og skole*. (s. 21-35). Fagbokforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.)

Langholm, G. (Red.). (2017) *Forskerfrøboka* (2. utgave) Fagbokforlaget

Larsen, A.K., & Slåtten, M.V. (2019). *En bok om oppvekst: samfunnsfag for barnehagelærere*. Fagbokforlaget.

Lillemyr, O.F. (2011). *Lek på alvor*. (3.utg). Universitetsforlaget.

Lundestad, M. (2021). Ledelse av team i barnehagen. I E. Skogen. (Red.), *Å være leder i barnehagen* (3.utg). Fagbokforlaget.

Lysklett, O.B. (2006). *Temahefte om natur og miljø*. Kunnskapsdepartementet.

Moe M. & Valseth M. L. (2014) En barnehage for alle - med inkludering som overordnet mål. I Sjøvik (Red.), *En barnehage for alle: Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utg.) Universitetsforlaget.

Morken, I. (2016). *Inkludering*. I O. A. Kvamme, T. Kvernbekk & T. Strand (Red.), *Pedagogiske fenomener: En innføring* (s. 165 – 175). Cappelen Damm Akademisk.

NOU 1999:21 (1999) *Lov om miljøvern på Svalbard*. Klima- og miljødepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1999-21/id141860/>

Sageidet, B.M. (2017). Pestalozzi, bærekraftig utvikling og sosial kompetanse i barnehagen. Kapittel 3. I A. Berge & E.M. Johansson (red.), *Teori og praksis i barnehagevitenskapelig forskning* (s. 41-51). Universitetsforlaget

Sjøvik, P. (Red.). (2014). *En barnehage for alle: Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utg.). Universitetsforlaget.

Storli, R. (2018). Bevegelseslek i barnehagen. I Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen* (3. utg., s. 346-362). Gyldendal.

Williams, P. (2019). *Barnehagen: Barns læring i felleskap*. Gyldendal.

Änggaard, E. (2008). Skogen som lekplats: Naturens material och miljöer som resurser i lek. (Vol. 29 s. 221-234)

Änggaard, E. (2011). Children's Gendered and Non-Gendered Play in Natural Spaces.
Children, Youth and Environments 21(2): 5-33.

Vedlegg 1: Intervjuguide

1. Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder?
 - Hvor gammel er du?
 - Hvilken utdanningsbakgrunn har du?
 - Hvor lang erfaring har du med arbeid i barnehage?

2. Hvor lenge har du jobbet på avdelingen/barnehagen?
 - Hvilken alder er barna på avdelingen?
 - Hvor mange barn er det på avdelingen?

3. Hva legger du i begrepet inkludering?

4. Hvordan tilrettelegger dere for inkludering i barnehagen?
 - Hvilke tiltak tar dere i bruk, og hvorfor tar dere i bruk disse tiltakene?
 - Bruker dere ulike aktiviteter med barna for å fremme inkludering, i tilfelle hvilke?

5. Hvilke sårbare grupper ser du generelt blant barnehagebarn som har vanskelig for å bli inkludert?
 - Spesielt på din avdeling?
 - Hva anser du som fremmede med tanke på inkludering?
 - Frileken eller vokseninitierte aktiviteter.

6. Hvor ofte er dere ute i naturen i løpet av en uke/mnd?

7. Hvordan opplever du at naturen inviterer til lek?
 - På tvers av kjønn
 - Alder
 - Språkferdigheter
 - Ulik kulturell bakgrunn
 - Nedsatt funksjonsevne
 - økonomisk bakgrunn
 - Annet

8. Hvordan opplever du naturen som en inkluderende arena i forhold til barnehagens uteområde?
 - Hvordan opplever du inneområdet som en inkluderende arena i forhold til uteområdet/naturen
9. Hvilken rolle opplever du at de voksne har i leken i naturen?
 - Vs. i barnehagens uteområde
10. Hvor bevisst er du på affordance-mulighetene i naturen, og hvilke bruker du i din barnegruppe?
11. Er det noe du synes er viktig å få frem, som vi ikke har fått snakket om enda?

Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Samtykkeskjema og informasjonsskriv

Vil du bli intervjuet til en bacheloroppgave om naturen som en inkluderende arena?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut om hvordan naturen brukes/kan brukes til inkludering i barnehagen.

I dette skrevet gis du informasjon om prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål:

Vi ønsker å intervju pedagogiske ledere til vår bacheloroppgave. Vi vil intervju om deres praksis rundt inkludering av barn, og om naturen/skogen kan være en god arena for dette.

Intervjuet vil vare i maks 45 minutter. Informasjonen som innhentes under intervjuet vil analyseres og skape grunnlaget for videre arbeid mot en bacheloroppgave.

Problemstillingen for prosjektet vårt er: *«Hvordan kan naturen være med å bidra til inkludering for barn i barnehagen?»*

I intervjuet ønsker vi å spørre deg om følgende tema:

- Inkludering
- Bruk av naturen
- Affordance
- Voksenrolle

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta pga. din stilling som pedagogisk leder i barnehagen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du er med på et intervju. Intervjuet vil vare i maks 45 minutter. Intervjuet vil ta for seg spørsmål om hva dine tanker som barnehagelærer er knyttet til vår problemstilling.

En av oss vil intervjuer, mens den andre tar notater og skriver ned svarene dine.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være vi som har tilgang til dine privatopplysninger. Informasjonen du gir i intervjuet vil bli anonymisert og delt med veileder og i selve bacheloroppgaven.
- Navn og kontaktopplysningene dine vil bli lagret på vår datamaskin, og vil bli slettet etter at prosjektet er avsluttet.

Intervjudeltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 04.01.2023. Ved prosjektslutt vil alle personopplysninger slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

